
**SCRIS A FOST ÎN INIMA SA SAU DESPRE ÎNSEMNELE TIMPULUI ÎN
OPERA LUI VLADIMIR BEȘLEAGĂ***Svetlana KOROLEVSKI*

CZU: 821.135.1-3(478).09

svetkor@mail.ru

„...Demult, în adolescență, am intuit în mine o chemare, vagă, neclară, care abia târziu s-a materializat în cuvinte: ai venit pe lume ca să restabilești cumpăna dreptății, să spui lumii adevărul despre bune și părinții nedreptățiți și obidiți, să lași mărturie copiilor și nepoților de cele ce-au trăit și îndurat înaintașii... Cred în geniul poporului meu, care a avut de înfruntat atâtea de-a lungul istoriei” [1, p.129]. Aceste gânduri, desprinse din răspunsul la ancheta *Revistei de istorie și teorie literară* **De ce scriu? În ce cred?**, reprezintă, de fapt, chintesența unei conștiințe dârze, neordinare și profund angajate. *Scriu* și *cred*, două constante energizante, pe care se sprijină și din care derivă tot ce a intenționat și materializat în cuvânt scriitorul Vladimir Beșleagă. Astăzi, „când toate curg și se schimbă atât de vertiginos, încât într-o viață de om încap cât altădată în secole, când totul stă sub semnul implacabilei relativități”, omul de creație se arată adânc preocupat de mersul lucrurilor și de perpetuarea „principiilor morale milenare”. Cărțile sale, de amplă respirație epică (având în prim-plan omul), adânc trăite (prozatorul Nicolae Vieru le definea drept „răni deschise”), se numără printre reușitele literare de vârf, din spațiul nostru cultural, iar scrierile, în evantai, cu care ne gratulează în anii din urmă – memorii, jurnale, dialoguri – fac dovada aceleiași totale dăruiri, ca scriitor, ca tribun al adevărului. Destinul omului (de azi/de altădată), implicarea în viața cetății, efortul de comunicare cu ceilalți, de contopire a vieții cu viața celuilalt, neliniștea intelectuală, nebănuitele adâncimi și angoasele de-veniri/cunoașterii de sine, – toate, trecute prin filtrul creativ al scriiturii lui Vladimir Beșleagă, imprimă o nouă pondere și un nou conținut orizontului spiritual românesc. „Valoarea literară excepțională a operei sale este dublată de profunzimea și autenticitatea mărturisirii. Istoria tragică a Basarabiei poate fi reconstituită – măcar o parte a ei – după opera sa literară și publicistică”, spune, de curând, Vasile Gârneț (*Un învingător, Contrafort*, Anul XXVIII, nr. 1 (299), iulie 2021, p. 2).

„Provinciile de margine au peste tot în lume un destin aparte: sunt cele mai supuse la presiuni externe, cele mai contradictorii ca tendințe înăuntru, cele mai greu de echilibrat în momente de criză. Partea din Moldova cuprinsă între Prut și Nistru, depășind uneori fluviul de la marginea estică, a avut mereu o istorie tumultuoasă și tragică. ...A reflecta sistematic asupra trecutului e un gest necesar, al cărui folos practic nu mai trebuie subliniat. Căci suferințele de azi ale locuitorilor din *latura răsăriteană a României*, cum i-a spus cândva Nicolae Iorga, sunt suferințe cu rădăcini în trecut și exprimă antinomiile unei istorii tragice”, remarca istoricul ieșean Alexandru Zub [2, p. 5-7].

Întâlnirea cu istoria, scrutarea epocilor străvechi s-a aflat în aria de interes constant a lui Vladimir Beșleagă; înțelegerea trecutului, a realităților vechii lumi

însemnând, implicit, propria regăsire de sine, un punct de sprijin în reconsiderarea realităților imediate, alimentându-i și stimulându-i sensul și condiția cunoașterii. Dar Vladimir Beșleagă „refuză să se facă filosof, adică să se oprească la înțelegere. Ține cu tot dinadinsul să și trăiască ceea ce înțelege și, în acest caz, nu-l poate ajuta nimeni cu nimic. Alegerea lui Miron Costin nu este întâmplătoare” [3, p. 187]. Nicolae Vieru scria aceste rânduri în 1986. Trei ani mai târziu, la editura „Literatura artistică” apare (încă în grafie chirilică) volumul *Opere*, de Miron Costin, cu un cuvânt-înainte de Vladimir Beșleagă, *Miron Costin: câteva intuiții*, în care citim:

„Miron Costin este una din marile figuri ce domină veacul al XVII-lea al Moldovei... Costin reprezintă expresia deplină a aceluia secol crunt și, în același timp, luminat, iar prin zbuțuirea vieții și sfârșitul năprasnic întruchipează însăși soarta moldovenilor... Revenind la creația costiniană, privind-o în contextul larg al mișcării literare și sociale a timpului, atât din Moldova, cât și din țările vecine ale Europei, mi-am dat seama de uriașa ei valoare, în multe privințe ignorată, mai ales la noi, aici... Pornind să lucrez asupra unei cărți cu subiect din acel veac al XVII-lea, în care cartea marele cronicar este unul dintre personajele centrale, m-am străduit să înțeleg, să pătrund intimitatea vieții eroului și martirului care a fost Miron Costin... Cel mai bun omagiu al unor strănepoți recunoscători și civilizați este de a asimila marile și sfintele idei din scrierile sale, care să devină factori activi, operatori ai conștiinței noastre naționale, exprimate în mod magistral, strălucit, în testamentul său *De neamul moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor*, operă de căpătâi, scriere fundamentală a istoriografiei noastre” [4, p. 4-5]. Copleșit de singularitatea destinului costinian, aureolat de tragicu-i sfârșit; onorându-i calitatea de depozitar al memoriei colective și de garant al durabilității valorice, Vladimir Beșleagă a ales să reînvie, în cheie literară, parcursul pământesc al venerabilului strămoș, spre care avea să descopere, în timp, că duc atâtea fire comunicante.

Voce a timpului său, ținând să ne ofere o istorie posibilă a epocii pe care o parcurge, dar și una a vremurilor ce l-au precedat, înțelegând lumea și existența umană ca neîntreruptă schimbare, Miron Costin cugetă, îndeamnă la reflecții, moralizează, preocupat, indubitabil, de modelarea umană, de valorile ce ar călăuzi viața semenilor în momente importante pentru existența lor, dar și a țării; or, „*létopisețile nu sintă numai să le citească omul, să știe ce au fostă în vremi trecute, ce mai multă să hie de învățătură, ce ieste bine și ce ieste rău și de ce-i să se ferească și ce va urma hie cine*” [5, p. 184]. Dinamica vieții, freamătul lumii este în atenția sa constantă. Ochiul și mintea naratorului radiografiază o lume a Moldovei, locul neamului său în marea istorie a lumii (*cât să nu să uite lucrurile și cursul țării*), dar și lumea/lumile din jur. Axat pe dimensiunea existențială, discursul costinian ne face atenți la rosturile ascunse ale Firii, la Jocul imprevizibil al sorții. Trăirile umane, tiparele de comportament (*multe și mari smintele am apucat și în dzilele celor mai bătrâni*), trecute prin textura realității, rezonează cu sufletul universal al Lumii, în drumul nestrămutat al acesteia „spre mai slobode veacuri”. Încredere supremă în

cuvântul scris (cartea – „*Iscusită oglindă [a] minții omenești*); o responsabilitate asumată (*eu voi da seama de ale mele, câte scriu, că scrisoarea ieste un lucru vecinicu*) [5, p. 243], așa ni-l dezvăluie propriile scrieri și consemnările celor care i-au urmat. Străduința lui Miron Costin (ca și cea a înaintașilor) de a nu fi scriitor/autor de cuvinte/vorbe deșarte, susținută prin izvoarele utilizate, cu indicarea punctuală a acestora; află, ca într-o oglindă, nemijlocită reflectare/continuare și în tot ce a dat tiparului contemporanul nostru Vladimir Beșleagă. Adresarea *Iubite ceitorule*, în bună tradiție cronicărească, o regăsim în textele, mai vechi sau mai noi, semnate de Domnia Sa; lecțiile trecutelor vieți continuă să-i ordoneze măsura cuvântului, modulațiile frazei cronicărești, aidoma finei pânze de păianjen, abia vizibil, dar cert, urzesc la pânza expunerii. Forța morală a literaturii, angajarea omului în istorie, conflictul dintre tradiție și înnoire, noile dileme ale existenței continuă să-i bântuie imaginația și șlefuirea în cuvânt a gândului. Mihai Cimpoi observa, cu ani în urmă: „m-a surprins întotdeauna în scrisul lui Vladimir Beșleagă capacitatea de a exprima curgerea, devenirea gândului, meandrele și răsucirile acestuia” [6, p.18]. Or, formula care-l definește exemplar pe neobositul creator Vladimir Beșleagă este, bineînțeles, *Cogito, ergo sum*.

Se spune că orice om are o grădină interioară unde să se refugieze. Cu siguranță, o asemenea grădină revigoratoare are și talentatul nostru povestaș. Altfel, cum ne explicăm șuvoaiele nestăvilite de gânduri, pe care continuă/pe care se grăbește să ni le facă auzite de la înălțimea înțeleaptă a unei vârste de aur (de la *Divanul înțeleptului zicere* [7]). Este chiar înțelepciunea timpului (*timpul, matricea de foc a operei de artă; timpul, măsura supremă a vieții umane* [8, p. 9-10]), suprapus pe vibrația sufletului Lumii.

Referințe:

1. BEȘLEAGĂ, Vladimir. De ce scriu? În ce cred?. În: *Revista de istorie și teorie literară*. Anul XXXV, nr. 3-4, 1987, pp. 129-131. Text reluat parțial în volumul omagial *Vladimir Beșleagă, omul luminat*. Chișinău: Știința, 2011. 327 p. (Colecția *Personalități notorii*). ISBN 978-9975-79-891, pp. 271-272.
2. ZUB, Alexandru. Un destin tragic. În: *Manuscriptum*. Anul XXIII, nr. 1-4, 1992, pp. 5-12.
3. VIERU, Nicolae. Omul luminat. În: *Vladimir Beșleagă, omul luminat*, pp. 185-187.
4. COSTIN, Miron. *Opere*. Selecție, postfață, note și comentarii: Pavel BALMUȘ, Svetlana KOROLEVSKI. Cuvânt-înainte: Vladimir BEȘLEAGĂ. Chișinău: Literatura artistică, 1989. 427 p. ISBN 5-368-00728-0. Vezi și Confidențe: [Vladimir Beșleagă în dialog cu M. Cimpoi]. În: *Literatura și arta*. 1986, 11 septembrie, p. 4.
5. COSTIN, Miron. *Opere*. Ediție critică, cu un studiu introductiv, note, comentarii, variante, indice și glosar de P.P. PANAITESCU. București: Editura de stat pentru literatură și artă, 1958. 533 p.
6. CIMPOI, Mihai. Cei trei Beșleagă. În: *Vladimir Beșleagă, omul luminat*, pp. 184-185.
7. *Vezi Revista literară*, 2018 nr. 12, și în continuare.
8. BEȘLEAGĂ, Vladimir. *Cumplete vremi*. Roman în trei cărți. I. Chișinău: Cartier, 2017. 324 p. ISBN 978-9975-79-891-4.